

Sopot, dnia 05.03.2014 roku

OPINIA PRAWNA

sporządzona w oparciu o zlecenie skierowane przez Zleceniodawcę Pana Czesława Miś – Członka Zarządu Krajowego OZZL w dniu 24.02.2014 r. o godzinie 18.05 w ramach abonamentu Lex Secure Twoja Opieka Prawna

Przedmiot opinii prawnej:

1. Jaka jest odpowiedzialność cywilnoprawna lekarza - nauczyciela akademickiego, zatrudnionego w zadaniowym systemie czasu pracy, za wykonanie świadczeń zdrowotnych udzielonych w powiązaniu z dydaktyką, badaniami i procedurami wysokospecjalistycznymi?
2. Jaka jest odpowiedzialność cywilnoprawna lekarza, o którym mowa w pytaniu 1 w przypadku, gdy świadczenia te nie są udzielane w powiązaniu z dydaktyką, badaniami i procedurami specjalistycznymi? (lekarze nauczyciele akademicy często są zmuszani do udzielania świadczeń zdrowotnych niezwiązanych z dydaktyką, badaniami).

Podstawy prawne:

1. Art. 89 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. 2013.217 ze zm.),
2. Art. 112 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. 2012.572 ze zm.),
3. Art. 100, art. 119, art. 120, art. 121, art. 122, art. 300 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. 1998.21.94 ze zm.),
4. Art. 430, art. 415 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. 1964 r. Nr 16, poz. 93 ze zm.),
5. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2011 r., o sygn. II PK 194/10,
6. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2005 r., o sygn. II PK 13/05,
7. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 1998 r., o sygn. I CKU 110/97.

Klauzula prawna:

Przygotowując niniejszą Opinię prawną przeanalizowano i polegano wyłącznie na informacjach otrzymanych od Zleceniodawcy. Nie badano, ani nie weryfikowano prawdziwości przedstawionego stanu faktycznego. Sporządzający niniejszą Opinię zastrzega sobie prawo weryfikacji niniejszego opracowania w przypadku ujawnienia faktów nieznanych mu w momencie jego sporządzenia.

Niniejszą Opinię prawną wydaje się do wiadomości Pana Czesława Miś – Członka Zarządu Krajowego Ogólnopolskiego Związku Zawodowego Lekarzy z prawem publikacji przez Zleceniodawcę.

Opinia dotyczy wyłącznie kwestii w niej określonych i nie może być interpretowana, jako obejmująca, w tym przez domniemanie, inne, niewspomniane w niej kwestie.

W niniejszej Opinii prawnej zaprezentowano niezależną, subiektywną ocenę sporządzającego, dotyczącą prawnych aspektów przedmiotu analizy, w szczególności ocena prawna przedstawiona w Opinii nie daje gwarancji wyniku danej sprawy, w przypadku skierowania jej na drogę postępowania sądowego lub administracyjnego.

Stan prawny:

Rozpoczynając rozważania prawne w zakresie pytań postawionych przez Zleceniodawcę w pierwszej kolejności należy odnieść się do ustawy o działalności leczniczej. Art. 89 niniejszej ustawy, stanowi że podmiot leczniczy utworzony lub prowadzony przez uczelnię medyczną wykonuje działalność leczniczą oraz jest obowiązany do realizacji zadań polegających na kształceniu przed- i podyplomowym w zawodach medycznych, w powiązaniu z udzielaniem świadczeń zdrowotnych i promocją zdrowia.

Podmiot leczniczy (zwany w ustawie udostępniającym), o którym mowa wyżej, jest obowiązany do udostępniania uczelni medycznej jednostek organizacyjnych niezbędnych do prowadzenia kształcenia przed- i podyplomowego w zawodach medycznych. Udostępnianie to odbywa się na podstawie umowy cywilnoprawnej zawieranej pomiędzy uczelnią medyczną a podmiotem wykonującym działalność medyczną.

Warto zaznaczyć, że w treści takiej umowy określa się m.in.: środki finansowe należne podmiotowi leczniczemu z tytułu niniejszej umowy, wykaz ruchomości i nieruchomości

udostępnianych w celu realizacji umowy, a także zasady odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przez studentów, uczestników studiów doktoranckich lub nauczycieli akademickich i zasady postępowania w przypadku naruszenia przez nich porządku ustalonego przez udostępniającego.

W tym miejscu należy odnieść się do art. 112 ustawy o szkolnictwie wyższym. Przepis ten stanowi, że nauczyciele akademicy zatrudnieni w uczelni medycznej lub innej uczelni prowadzącej działalność w dziedzinie nauk medycznych uczestniczą w sprawowaniu opieki zdrowotnej poprzez wykonywanie zadań dydaktycznych i badawczych w powiązaniu z udzielaniem świadczeń zdrowotnych w jednostkach organizacyjnych (tj. w podmiotach leczniczych, o których była mowa wyżej) niezbędnych do prowadzenia działalności dydaktycznej i badawczej udostępnionych tym uczelniom na zasadach określonych w przepisach o działalności leczniczej.

Istotne jest również, że udzielanie świadczeń zdrowotnych przez nauczycieli akademickich odbywa się na podstawie odrębnej umowy zawieranej z podmiotem prowadzącym działalność leczniczą. Oznacza to, że lekarz akademicki jest w takiej sytuacji związany dwoma stosunkami prawnymi: jeden to stosunek pracy, który łączy go z uczelnią, drugi natomiast, to stosunek pracy lub umowa cywilnoprawna, jakie łączą go z podmiotem leczniczym.

Należy zaznaczyć, że oba stosunki są ze sobą w pewien sposób powiązane. Objawia się to w tym, że nauczyciel akademicki jest obowiązany nawiązać z podmiotem leczniczym umowę o pracę lub umowę cywilnoprawną, natomiast uczelnia powinna umożliwić mu nawiązanie tych stosunków, poprzez zawarcie stosownej umowy z podmiotem leczniczym (o czym była mowa na początku niniejszych rozważań prawnych).

Tytułem przykładu, warto przybliżyć orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2011 r., o sygnaturze II PK 194/10, w którym Sąd stwierdza: „*Umowa o pracę, o której mowa w art. 112 ust. 2 ustawy z 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, zawarta pomiędzy szpitalem klinicznym i lekarzem będącym nauczycielem akademickim stanowi podstawę samodzielnego stosunku pracy (...). Odrębność dwóch stosunków pracy nauczycieli akademickich (jeden z uczelnią medyczną, drugi ze szpitalem klinicznym) oznacza też odrębność wynagrodzeń, odrębność czynności i obowiązków pracowniczych, co nie wyklucza istnienia pomiędzy tymi odrębnymi stosunkami prawnymi pewnych powiązań.*”

Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 września 2005 roku, o sygnaturze II PK 13/05: : „*Dla nauczyciela akademickiego zatrudnionego w państwowej uczelni medycznej bezpośrednim źródłem praw i obowiązków związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych, w tym świadczeń udzielanych w ramach dyżurów lekarskich, jest*

odrębna umowa o pracę bądź umowa zlecenia zawarta ze szpitalem (oddziałem) klinicznym, który odpowiada za niewykonanie jego obowiązków wynikających z tej umowy.”

Odnosząc się w tym miejscu do pytania prawnego postawionego przez Zleceniodawcę, należy stwierdzić, że **lekarz będący nauczycielem akademickim, zatrudniony na podstawie odrębnej umowy o pracę zawartej z podmiotem leczniczym nie będzie**, co do zasady, ponosił odpowiedzialności cywilnej za udzielane świadczenia zdrowotne.

Odpowiedzialność cywilna, będzie w takiej sytuacji spoczywała na podmiocie leczniczym. Podstawą takiego twierdzenia jest art. 120 ustawy Kodeks pracy (dalej, jako k.p.), według którego, w razie wyrządzenia szkody osobie trzeciej przez pracownika, przy wykonywaniu przez niego obowiązków pracowniczych, zobowiązany do naprawienia szkody jest wyłącznie pracodawca. Przyjmuje się jednak, że cytowany przepis nie stanowi samodzielnej podstawy prawnej odpowiedzialności pracodawcy wobec osoby trzeciej, co skutkuje koniecznością sięgnięcia poprzez art. 300 k.p., do przepisów kodeksu cywilnego (dalej, jako k.c.) i odpowiedniego zastosowania art. 430 k.c., który stanowi, że: **kto na własny rachunek powierza wykonanie czynności osobie, która przy wykonywaniu tej czynności podlega jego kierownictwu i ma obowiązek stosować się do jego wskazówek, ten jest odpowiedzialny za szkodę wyrządzoną z winy tej osoby przy wykonywaniu powierzonej jej czynności.**

Konstrukcja odpowiedzialności pracodawcy względem osoby trzeciej, za wyrządzenie szkody przez pracownika ma na celu ochronę pracownika, przed surowymi skutkami odpowiedzialności cywilnej. Proces pracy związany jest z wysokim ryzykiem popełnienia uchybień lub zaniedbań przez pracownika, co oznacza niejednokrotnie powstanie wysokiej szkody.

Należy jednak zaznaczyć, że **odpowiedzialność pracownika**, będącego sprawcą szkody **nie zostaje w tym przypadku wyłączona w całości**. Pracownik, co prawda jest zwolniony z odpowiedzialności wobec osoby trzeciej, natomiast będzie **on odpowiadał wobec swojego pracodawcy**. Wysokość tej odpowiedzialności będzie zależała od faktu, czy szkoda wyrządzona zostanie umyślnie, czy też nieumyślnie.

W pierwszym przypadku, tj. **umyślności**, pracownik zobowiązany będzie naprawić wyrządzoną **szkodę w pełnej wysokości** (art. 122 k.p.).

Z kolei, w drugim przypadku, tj. **nieumyślności**, wysokość odszkodowania będzie ograniczona, zgodnie z postanowieniami art. 119 k.p., tj., jego wysokość **nie będzie mogła przewyższać kwoty trzymiesięcznego wynagrodzenia** przysługującego pracownikowi w dniu wyrządzenia szkody, przy czym wysokość takiego odszkodowania może być **dotatkowo miarkowana**, jeżeli naprawienie szkody następuje na podstawie ugody zawartej pomiędzy pracodawcą a pracownikiem (art. 121 k.p.).

Jeżeli chodzi o pytanie Zleceniodawcy odnośnie ewentualnej różnicy w odpowiedzialności cywilnej lekarza, nauczyciela akademickiego za świadczenia zdrowotne udzielane w powiązaniu z dydaktyką, badaniami i procedurami wysokospecjalistycznymi oraz odpowiedzialności, za świadczenia, które nie są udzielane w powiązaniu z dydaktyką, badaniami i procedurami specjalistycznymi, należy stwierdzić, że zgodnie z cytowanym wyżej orzeczeniem Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2005 roku, **źródłem praw i obowiązków związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych jest w takim przypadku umowa o pracę, bądź umowa cywilnoprawna zawierana przez lekarza z podmiotem leczniczym.** W związku z tym, to z treści konkretnej umowy, będzie wynikał zakres zadań, do jakich zobowiązany jest lekarz.

Odnosząc się do świadczeń zdrowotnych, które nie są udzielane w powiązaniu z dydaktyką, badaniami i procedurami wysokospecjalistycznymi, to wydaje się prawdopodobne, że w przypadkach, kiedy pracodawca zobowiązuje lekarza do wykonania takiego świadczenia, można to zakwalifikować, jako polecenie służbowe, o którym mowa w art. 100 k.p.. Zaznaczyć przy tym należy, że pracownik jest obowiązany **stosować się do poleceń przełożonych, które dotyczą pracy**, jeżeli nie są one sprzeczne z przepisami prawa lub umową o pracę. Gdyby natomiast takie polecenie było niezgodne z przepisami prawa lub umową o pracę, to należałoby wykonania takiego polecenia odmówić. Niewykonanie takiego polecenia nie mogłoby być uznane za naruszenie obowiązków pracowniczych rodzących określone konsekwencje prawne.

Warto jednak nadmienić, że aby do szkody wyrządzonej przez pracownika mógł być zastosowany ww. art. 120 k.p., tj. nakładający na pracodawcę konieczność ponoszenia odpowiedzialności, za szkodę wyrządzoną przez pracownika, to szkoda ta musi być wyrządzona **„przy wykonywaniu”** przez pracownika obowiązków pracowniczych, **nie może to być szkoda wyrządzona niejako: „przy sposobności”** wykonywania tych obowiązków (np. wyrządzenie szkody przez lekarza udzielającego świadczenia niezwiązanego z dydaktyką, badaniami i procedurami wysokospecjalistycznymi, w sytuacji, gdy w umowie o pracę określono wyraźnie zakres obowiązków na udzielanie świadczeń tylko i wyłącznie związanych z dydaktyką, badaniami i procedurami wysokospecjalistycznymi, to wydaje się, że tego typu szkoda mogłaby być zakwalifikowana, jako wyrządzona „przy sposobności” wykonywania obowiązków pracowniczych.). Warto w tym miejscu przytoczyć orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 1998 roku, o sygnaturze I CKU 110/97, gdzie sąd stwierdza: *„Art. 120 § 1 k.p. stanowi, że w razie wyrządzenia szkody przez pracownika przy wykonywaniu przez niego obowiązków pracowniczych osobie trzeciej, zobowiązany do*

naprawienia szkody jest wyłącznie pracodawca. W judykaturze zostało przyjęte - i Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym sprawę pogląd ten podziela - że obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej przez pracownika osobie trzeciej nie obciąża zakładu pracy, gdy wyrządzenie tej szkody nastąpiło jedynie przy sposobności zatrudnienia w zakładzie pracy, tj. nie przy wykonywaniu powierzonych pracownikowi zadań w stosunku pracy."

W sytuacji, kiedy szkoda zostanie zakwalifikowana, jako wyrządzona „przy sposobności” wykonywania obowiązków pracowniczych, to pracownik będzie w takim przypadku odpowiadał bez ograniczeń na podstawie ogólnych przepisów kodeksu cywilnego o odpowiedzialności deliktowej (art. 415 k.c.).

Wnioski:

Konkludując powyższe rozważania prawne, należy stwierdzić, że **lekarz będący nauczycielem akademickim, zatrudniony na podstawie odrębnej umowy o pracę zawartej z podmiotem leczniczym nie będzie**, co do zasady, ponosił odpowiedzialności cywilnej za udzielane świadczenia zdrowotne.

Odpowiedzialność cywilna, będzie w takiej sytuacji spoczywała na podmiocie leczniczym i jej podstawą będzie art. 100, 120, 121, 122 w zw. z art. 300 k.p. w zw. z art. 430 k.c.

Z kolei w zakresie odpowiedzialności cywilnej lekarza, nauczyciela akademickiego za świadczenia zdrowotne udzielane w powiązaniu z dydaktyką, badaniami i procedurami wysokospecjalistycznymi oraz odpowiedzialności, za świadczenia, które nie są udzielane w powiązaniu z dydaktyką, badaniami i procedurami specjalistycznymi, należy stwierdzić, **źródłem praw i obowiązków (zatem również odpowiedzialności lekarza) związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych jest w takim przypadku umowa o pracę, bądź umowa cywilnoprawna zawierana przez lekarza z podmiotem leczniczym. W związku z tym, to z treści konkretnej umowy, będzie wynikał zakres zadań, do jakich zobowiązany jest lekarz.**

W przypadku, gdy źródłem takiej odpowiedzialności jest umowa o pracę zawarta z podmiotem leczniczym, to odpowiedzialność będzie zależna od tego, czy ewentualna szkoda wyrządzona przez lekarza, zostanie zakwalifikowana, jako wyrządzona przy wykonywaniu obowiązków pracowniczych, czy też przy sposobności wykonywania tych obowiązków.

W pierwszym przypadku **odpowiedzialność wobec osoby trzeciej**, będzie **ponosił podmiot leczniczy występujący w przedmiotowej sprawie, jako pracodawca** lekarza wyrządzającego szkodę. Dopiero później pracodawca, będzie mógł się domagać odpowiedniego odszkodowania od samego lekarza, przy czym wysokość tego odszkodowania będzie w większości przypadków ograniczona w zależności od umyślności lub nieumyślności.

W drugim natomiast przypadku, wyrządzenia szkody przez lekarza „**przy sposobności**” wykonywania obowiązków pracowniczych, będzie on **ponosił osobistą, nieograniczoną odpowiedzialność wobec osoby trzeciej na podstawie ogólnych przepisów kodeksu cywilnego o deliktach**.

W przypadku chęci skorzystania przez Pana/Panią z pomocy profesjonalnych prawników – radców prawnych i adwokatów, współpracujących z Lex Secure Sp. z o.o. w ramach Ogólnopolskiej Sieci Opieki Prawnej - należy skontaktować się bezpośrednio z Infolinią prawną Lex Secure Sp. z o.o. pod numerem telefonu 501 538 539.

Niniejsza odpowiedź na pytanie prawne została przygotowana na zlecenie Lex Secure Sp. z o.o. przez LEGALIS Kancelarię Radców Prawnych i Adwokatów Komar-Komarowscy, Piotrowska, Sulima i Partnerzy z siedzibą w Sopocie.

Z poważaniem

RADCA PRAWNY
Kajetan Komar-Komarowski